

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pòli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 21. februarja 1877.

O b s e g: O vcenitvi zemljišč z ozirom na uravnavo zemljiškega davka. — Kako se dadó senožeti zboljšati s prav majhnimi stroški. — Kjer nič družega ne rodi, rodi solnčnica. — Predpis, kako nove kolkovne marke (štemplje) prilepovati na pisma in jih napisovati. — „Slovansko morje“. — Turška politika — muhasta. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

O vcenitvi zemljišč

z ozirom na uravnavo zemljiškega davka.

Čedalje bolj se tù in tam ugibuje, kako da bode izšla nova vcenitev zemljišč.

Nekateri trdijo, da tarifa ene soseske v primeri z drugo ni primerna, in da je to kaj čudno. Drugi pa pred vsem le prašajo: ali bo nova vcenitev gruntni davek zmanjšala, ker jih, kakor posebno Kranjske kmetovalce, ki so že zdaj dokazano s presilnim zemljiškim davkom obloženi, strah navdaja, da ne bi se še povikšal. *)

Ni pa čuda, da nova vcenitev zemljišč poljedelcem našim hudo glave beli; vsaj je njih blagor in tako rekoč njih obstanek od nje odvisen. Žalibog, da se od nje izvrševanja čisto malo izvê.

Sledeče vrstice so tedaj namenjene, kmetom našim reč nekoliko pojasniti.

Kdor trdi, da tarifa ene soseske proti drugi je zelo čudna in da ni v pravi primeri, ta nima prave vednosti o novi vcenitvi in ne pozna razločka med njo in pa vcenitvijo po starem načinu.

Nekdaj je vsaka katasterska soseska bila za se samostojen odsek, in je imela svoje dobrotne vrste in svojo vrstilno tarifo. Na podlogi te tarife, ki je pred začetkom vcenitve svojo stanovitno veljavo dosegla, so dotični možje v svoji soseski vcenitev izvršili. Njim je bilo gledati le na to, da se je vcenitev z bližnjimi, to je, sosednimi soseskami, vjemala; treba je zato bilo le zemljišča svoja in pa sosednih sosesk pred očmi imeti in zastran dobrote drugo z drugim primerjati. Na ta način bila je vcenitev kaj lahka, se je pa tudi hitro izvršila, ker so jo domači možje v vsaki soseski opravljali, in se je tedaj v veliko soseskah ob enem vršila.

A vse drugače je pa zdaj po novi postavi.

Na podlagi nove postave za vcenitev zemljišč je namreč vsaka dežela v toliko cenilnih komisij razde-

ljena, kolikor je političnih okrajev v deželi; cenilni okraji so zopet v vrstilne odseke razcepljeni in vsak odsek zopet v cenilne skupine po 20 in še več katasterskih občin; prav malo jih šteje pod 20 sosesk. Za vsako skupino je izvolila dotična cenilna komisija iz svojih udov po 2 cenilca. Vsak vrstilni odsek ima svoje dobrotne vrste in svojo vrstilno tarifo; na to se vcenitev opira tako, da cenilci se morajo po tem stroji na tanko ravnati. Pri tej vcenitvi morajo cenilci neprenehoma dobroto in druge razmere posamesnih zemljišč od 20 in še več katasterskih sosesk pred očmi imeti, in druge k drugim primerjati, če hočejo na vse strani pravični biti. Od cenilcev je tedaj dobra ali slaba vcenitev odvisna. Zaupati jim smemo, da svojo težavno nalogo vestno opravljajo, vsaj je večina njih v cenilne komisije iz vrste poljedelcev izvoljena, kateri dobro poznajo težave, katere kmeta tarejo. Ker imajo oni možje tudi večino v cenilnih skupinah, sme se od njih po vsi pravici pričakovati, da bodo svojo imenitno pa tudi težavno nalogo po svoji najboljši vesti in vednosti na dobro deželi svoji rešili. Njih poštenje in čast je za to zastavljena.

Ali bo pa po novi vcenitvi zemljiški davek viši ali nižji, tega ne more nihče že zdaj zanesljivo povedati, ker deželnih vrstilnih tarif dozda c. k. ministerstvo še ni potrdilo, kar se bode do onega časa zavleklo, ko bode centralna cenilna komisija na Dunaji vrstilne tarife ene dežele proti drugi uravnala. To se bo pa še le takrat zgodilo, kedar bodo ob mejah vsake dežele, ki se z drugo deželo mejí, cenilci tù in tam vcenitev zemljišč dognali.

Če se vrstilna tarifa naše Kranjske dežele bistveno ne spremeni, in ostane taka, kakor jo je deželna cenilna komisija določila, smemo si gotovi biti, da bo pri nas zemljiški davek vprihodnje nižji, kakor je zdaj. Ker pa nas ni volja luči staviti pod mernik, zato moramo pa tudi omeniti to, da ondi, kjer se je od časa stare vcenitve nerodovitni svét v rodovitnega (kakor na priliko Ljubljanski mah) spremenil, bo dotične posestnike viši davek zadel.

Konečno nam pa še nekaj na srcu leži, česar ne moremo zamolčati, in to je, da bilo bi boljše, da bi se vrstilne tarife vseh dežel že zdaj o začetku vcenitve definitivno (konečno) uravnale. Cenilci bi imeli potem pri vcenitvi stanovitno podlago, tedaj bi čisti donesek vsake parcele zamogli stalno določiti, in ne bilo bi se bati, da se vprihodnje njena dobrotna vrsta spremeni. Tudi bi potem kasneje ne bilo treba novih

*) Živo živo poprosimo vse gospode, ki imajo besedo o izvrševanju postave od 24. maja 1869. leta, naj ne zabijo o važni tej zadevi resničnega pregovora, da „po toči zvoniti, je prepozno“. Če je navedene postave cilj in konec le fiskalna korist, onemoglo bode poljedelstvo popolnoma. Zato „videant consules — — —“ Vred.

cenitev in pa novih velikih stroškov, kar pa bode neizogibljivo, ako se vrstilna tarifa kasneje predrugači. Ta reč je resnega prevdarka vredna, zato jo toplo na srce pokladamo vsem onim, ki imajo o tem v določilnih krajih besedo.

Kako se dadó senožeti zboljšati s prav majhnimi stroški?

Vode napeljavati na travnike, ki niso močvirni, in njihovo rodovitnost s pomočjo vode povzdigniti, ni povsod mogoče. Zato je treba skrbeti po drugi poti za gnoj; vsaj umni gospodar vé, da vsaka travica potrebuje živeža, zemlja ga pa jej ne more neprenehoma toliko dajati, kolikor ga rastlina potrebuje.

Gnoj je različne baže:

Hlevski gnoj sploh ne ugaja gospodarjem, da bi z njim travnike gnojili, ker bil bi predrag. Gnojnica, s katero se dadó v jeseni ali spomladi, pa tudi pozimi po snegu travniki gnojiti, — obležano blato iz luž in bajaranjev, — navadni pepel ob vlažnogorkem vremenu čez travnike raztrosen, po katerem posebno rade deteljice rastejo, — krompirjevec (kromdirjevo perje), — mavec (gips), — apno in pepel od premoga, ki posebno kislim senožetom dobro tekne: to vse so dobri gnoji travnikom.

Najbolji gnoj pa med vsemi, ki je tudi najcenejši, je mešani gnoj (kompost).

Kaj pa je mešani gnoj? — Beseda že pové, kaj je, da je namreč zmes iz različnih zemeljskih, rastlinskih in živalskih stvari, na pr. vsake vrste smeti, gnoj iz sekretov, kurjek, pepel, krompirjevec, poljski plevél, mah, blato iz grabnov, luž in bajaranjev, apno, lapor, šuta, cestno blato, drevesno listje, kaka crknjena mačka, pes itd. — vse te stvari skupaj zmešane in dobro obravnane dadó dober mešan gnoj.

Kako pa naj se naredí tako gnojišče?

Gospodar naj naredí iz imenovanih stvari kúp na štiri vogle, 1 do 1½ metra visok, tako da med posamesne lege enega ali drugzega imenovanih gnojev nekoliko slamnatega gnoja zvrstoma položi, in ta kúp pridno z gnojnico poliva. Tako napravljeni kúp pa se ne sme nikoli trdo vkupaj stlačiti, sicer gnojnica pri polivanju ne pride skozi in skozi, in ravno zato, da se kúp zmirom rahel obdrži in pa zato, da se različne tvarine enakomerno skupaj mešajo in potem hitreje razpadejo in sprstenijo, se mora kúp čez poletje dvakrat ali trikrat premetati, to je, dva taka kupa se morata eden poleg drugzega napraviti. Nihče naj se ne ustraši tega dela; ako danes en del kupa premeče, jutri zopet enega in tako naprej, je potem to delo kmalu opravljeno. Vsaj se tudi gore prestavijo s trdno voljo in pridnostjo!

Kdor celo leto nabira gradivo za tak gnojni kúp — in pri vsaki kmetiji je tacega gradiva kolikor toliko — ga zmirom spomladi na kúp tako naklada, kakor smo rekli, poleti pa z gnojnico poliva in premetuje, bode zmirom imel dva kompostna kupa; stareji kúp se potem pozimi na travnike izvozi, na majhne kupe zloži, in, kedar vreme pripusti, po travniku razmeče in pa s pripravno brano (trnasto) enakomerno razdeli.

Če gospodar tako ravna, je v stanu vsako leto en del svojih travnikov pognojiti in to z dobrim gnojem, katerega si je skoraj zastonj napravil.

Moč mešanega gnoja trpi več let, in ta njegova moč se kaže posebno v tem, da mah in veliko drugzega plevela s travnikov zgine, dobra trava rasti začne in pri tleh posebno gosta in krepka.

Kdor je le enkrat skusil tako napravljati mešani

gnoj, gotovo se bode prepričal o neprecenljivi njegovi moči, in dokler bode kmetoval, imel bo zmirom po dva taka gnojna kupa, o katerih sme po pravici reči, da sta veliko bogastvo njegovo.

Kdor ima mešan gnoj, temu tudi v suhih letinah ne bode lahko klaje zmanjkalo. Kdor pa je previden s klajo, zamore si več živine rediti, pa jo tudi dobro rediti.

Kdor pa svojo živino bolje krmi, ta tudi ob enem skrbi zato, da mu dobro rejena živina bolji gnoj daje, in to pride potem polju gospodarjevemu na korist.

Gospodar, ki travnike dobro obdeluje, se sme za izgled svojim sosedom postaviti po znanem pregovoru: „Tak gospodar je eden največjih dobrotnikov človeštva, kdor je naredil, da tam, kjer je poprej le ena trava rastla, raste zdaj dve.“

Kjer nič drugzega ne rodi, rodi solnčnica.

Sèm ter tjà ima gospodar kak kos zemlje, kjer nič pravega pridelati ne more, a vendar mora davkarju tudi za ta kos zemlje štibro odrajtovati.

Na tako nerodovitno zemljo priporoča se solnčnica (solnčna roža) iz sledečih vzrokov:

1. Kedar solnčnica cvete, je dobra paša čebelam;
2. solnčnica naredí veliko zrna, iz katerega se dá dobro in prijetno olje za vžitek izprešati;
3. oljnate preše so za spitanje goveje živine hvale vredne;
4. perje solnčnice zeleno je prešičem dobra klaja;
5. lesnato steblo se dá kakor konoplja rabiti.

Indijanci posušeno seme zmeljejo v moko in si pekó kruh iz nje.

Ali ne kaže vse to, da solnčnica ne zasluži, da kmetovalci ž njo ravnajo kakor mačohé s svojimi otroci!

Podučne stvari.

Predpisi,

kako nove kolkovne marke (štemplje) prilepovati na pisma in jih napisovati.

Ob novem letu smo za koleke (štemplje) dobili nove marke, ž njimi vred pa tudi ministerski ukaz, kako ravnati ž njimi, da je prav in da se človek obvaruje škode. Ker je ta poduk potreben skoro vsakemu, zato ga podamo svojim bralcem na kratko posnetega.

Kolkovne marke (štemplji) se morajo prilepiti na papir, predno se spiše pismo, ki mora imeti kolek; marka, ki bi se potem še le, ko je že pismo spisano, prilepila čez vrste, ne veljá nič, s takim pismom se ravna tako, kakor da bi ne bilo kolekovano (štempljano).

Od pisma mora vsaj ena vrsta, nikakor pa ne nadpis (naslov) ali podpis iti čez kolek pod kolekovnim znamenjem v ravni črti, toraj mora biti marka popisana na spodnjem pobarvanem delu.

Pri blanketih (litografiranih ali tiskanih pismih) se mora kolek na prostoru za rokopis prihranjenem prilepiti tako, da gre vsaj ena vrsta rokopisa čez marko.

Nikakor pa ne sme marke tisti, ki dela pismo, znamenovati s pečatom, ampak marka mora popisana biti.

Po §. 14. ukaza od 28. marca 1854. leta kolek, ako ni po tem načinu popisani, ne veljá, s takimi pismi, pobotnicami itd. se ravna, kakor da ne bi bili kolekovani; ravno tako je s pismi, če marka ni cela, pretrgana in potem zopet skup zložena, če prav so ko-